

DE NOORD-BRABANDER

Staat- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS-PRIJS

Voor de Stad . . / 12.

Frankenpost, n. 14.

(Verschijnende driemaal in de week: Dingsdag, Donderdag en Zaterdag.)

DICERE VERUM QUID VETAT?

HORATIUS.

ADVERTENTIEN:

15 cents de regel.

behalve 35 cents zegel.

ZWITSERLAND.

Zoo als reeds sedert lang aangekondigd is, heeft het kanton Bern met den 1 januarij van dit jaar het eedgenootschappelijk bewind van Zurich overgenomen. De dag, zoo reikhalzend te gemoet gezien door de radikalen en vrijkorpsen van Zwitserland, zoo zeer door de catholijke kantons en de weldenkende liederen is eindelijk daar. Deze gebeurtenis is gewichtige omstandigheden voorzien. De radikalen en hunne vrijkorpsen hebben hunne bedoelingen niet bemanteld; zij wachten slechts op den oogenblik om hun vijandelijk plan te volvoeren. Het catholijk verbond ten uitvoer te brengen, doch ook tevens om geheel Zwitserland in eene verwarring en onrust te brengen, waarvan de gevolgen onafzienbaar zijn. Zullen zij nu de handen aan het werk slaan? Het is te vreesen. Reeds heeft zich in het kanton Freiburg (zie de berichten onder de rubriek Zwitserland) een voorbode van den storm vertoond. Eene vonk slechts, en het smeulend vuur slaat in laaije vlam over. Het is niet te ontkennen, dat de staat van Zwitserland boezemt ernstige bezorgtheid in en de afgespraafde goddeloosheid, van de omverwerping van alle godsdienstige en maatschappelijke grondslagen, zou op gansch Europa eenen onberekenbaren invloed uitoefenen.

Trouwens dat het radikalismus het eenig en alleen op de jesuiten gemunt zoude hebben is reeds zoo dikwijls wederlegd, en het tegendeel is thans zoo duidelijk bewezen en zoo stout door henzelven erkend, dat het wel geheel noodeloos is, daarop langer te vervolgen. Al wat heilig is in de godsdienst, al wat orde en welvaart in de maatschappij moet worden onderhouden, ja, het bestuur zelf der maatschappij, ziedaar wat aan de verderfelijke plannen van het radikalismus bloot staat, en zoo dat alles niet reeds onder deszelfs vernielende slagen gevallen is, zoo Zwitserland niet reeds in puin ligt, rookende van burgerbloed, van plundering en brand, is het alleen toe te schrijven aan de goede beginselen en aan de standvastige houding der zeven verbondene kantons, die het echte en oude Zwitserland utmakende, niet willen gedoogen dat hun vaderland, hetwelk eene zoo roemvolle plaats in de geschie-

denis bekleedt, in puin en asch zal vergaan. Neen, dit zullen zij niet gedoogen. Zij strijden voor eene heilige zaak; die zaak zal zegevielen of hen in haren val medeslepen; en wanneer men zoo strijdt is men bijna zeker van de overwinning.

Wij hopen dus dat, wat er ook gebeuren moge, het radikalismus niet zegevieren zal; dat de vrijkorpsen, zoo zij dan al niet door de vroegere ervaring willen onderwezen worden en weder eenen dolzinnigen aanval zouden beproeven, zullen moeten wijken voor helden, die voor God en de menschheid strijdende, geene andere leus kennen, dan: overwinnen of sterven.

Het valt daarenboven niet te ontkennen, dat hetgeen in de laatste tijden gebeurd is, allezins geschikt is om de dodelijke drift der radikalen en vrijkorpsen enigzins tot bedaren te brengen. De omwenteling van Geneva heeft daar toe veel bijgedragen. Deze heeft de aandacht der vreemde Mogendheden gaande gemaakt, en ofschoon zij dezelve hebben geëerbiedigd, en zich wel van alle interventie hebben afgehouden, hebben zij niettemin getoond, dat de gang der zaken in Zwitserland heel met onverschillig was: Zwitserland ziet zich thans omsingeld van eene verbazende magt. Frankrijk aan de eene, Oostenrijk aan de andere zijde, staan tegen hare grenzen; een enkel woord is slechts noodig en Zwitserland wordt van vreemde troepen overstroemd; daarbij hebben de Mogendheden duidelijk van hare belangstelling doen blijken, toen hare vertegenwoordigers het radikale Bern verlieten om zich in het behoudend, Zurich te vestigen. Al deze maatregelen zullen de radikalen wel vrees aangejaagd hebben, want eene der eerste eigenschappen der misdaad is lathartigheid.

Dit alles leidt, naar ons inzien, tot de slotsom dat de heethoofdigheid der radikalen wel wat bedaard zal zijn en wellicht de bange vooruitzichten, welke de komst van Bern tot het eedgenootschappelijk opperbewind deed koesteren, niet, althans niet in eene zoo ruime mate zullen verwezenlijkt worden. Wij zullen intusschen met aandacht en belangstelling de gebeurtenissen aldaar gadeslaan en mededeelen, en het is, om onze lezers te beter in staat te stellen, dezelve op hunne beurt te beoordeelen, dat wij heden deze kleine beschouwing van den toestand van Zwitserland hebben in het midden gebracht.

AMERIKA.

De pakket *Marmion*, te Liverpool aangekomen, heeft tijdingen uit New York medegebragt tot den 19 december. Zij zijn weinig belangrijk. Het amerikaansch congres heeft nog geen enkel gewichtig ontwerp van het gouvernement ontvangen. In de kamer der vertegenwoordigers heeft eene vrij levendige beraadslaging plaats gehad over een voorstel, strekkende om van den president mededeeling te vragen van de diplomatieke bescheiden, betrekkelijk den Mexikaanschen oorlog. Volgens de laatste tijdingen maakte het amerikaansch eskader zich gereed om Vera-Cruz aan te vallen.

RUSLAND.

Het gouvernement is aan het onderhandelen tot het sluiten eener leening van 60 millioen.

ZWITSERLAND.

Bij het spreken over de toekomst van Zwitserland heeft men dikwijls gezegd en herhaald dat de radikalen aldaar slechts wachten tot dat het kanton Bern aan het hoofd van het eedverbond zou komen, om gewapenderhand de catholijke alliantie aan te vallen. Dit vooruitzicht was, ongelukkigerwijs, maar al te gegrond. Bern heeft eerst sedert den 1 januarij den titel van regerend kanton aangenomen, en reeds in de openbare orde in het kanton Freiburg op eene bedenkelijke wijze bedreigd.

De fransche *Constitutionnel* deelt weldoordige bijzonderheden mede over deze nieuwe poging zijner vrienden, de vrijkorpsen. Hij heeft ons herhaald, dat de beweging tegen het gouvernement van Freiburg, volgens het eerste plan, in het district *Morat* ontstaan moet, doch daar het district meerendeels uit protestanten bestaat, heeft men het *picquard* en *hebr* overlegd gevonden, om op de catholijke radikalen te steunen. Er is nog eene andere uitlegging: namelijk, de vrijkorpsen van *Morat* staan te zeer onder het bereik der slagen van Freiburg om zich te haasten den strijd te aantevaarden. Men ziet het, de radikalen herbejagen de wetten der voorzigtigheid; waarom hebben zij bestoten hun hoofdkwartier te Estavayer te vestigen.

Deze leus legt even weinig beradenheid als vertrouwen aan den dag. Inderdaad, het district van Estavayer, aan den oever van het meer van *Neuchâtel*, is geheel ingesloten in het kanton *Valais*; en daar nu dit kanton onder bedwang der vrijkorpsen staat, kunnen de Freiburgers op deszelfs hulp rekenen. Reeds zoude men den *Constitutionnel* gelooven mogen, dat het Waadtsch gouvernement besloten heeft, om, wanneer het geval zich mocht voordoen, gesacht doortogt te verrichten aan de troepen, welke de groote Raad van Freiburg naar Estavayer zoude willen zenden. Het magrad van den heer *Thiers* deze handelwijze zeer natuurlijk en daardoor het getrouw aan zijnen parool, een

verzekering bij elke verschijning nieuwe lauweren te plukken; zulks was dan ook bestuiteren weder het geval. Het danklied der armen werd op eene roerende wijze door den president van het gezelschap den heer Verschueren voorgedragen. Wij wouden vernemen onze taak overvuld te hebben gelaten, indien wij niet gewaagden van den verdienstelijken directeur der Harmonie den heer de Koning, voortker een groot aandeel te nemen in de op dien kunst-avond behaalde eer en lofschikkingen. De juiste, fikse en reine uitvoering der ensemble-stukken moet voorzeker aan zyne kundige leiding toegeschreven worden. In een woord; het genot van allen, die daarbij tegenwoordig waren, werd onder alle opzigten ruimschouws voldaan, en algemeen was de lof en toejuiching aan het spijtk-gezelschap *St. Cecilia* toegevaard. Het ga op den ingeslagen weg voort en spoedig zal het in de Nederlandsche muzikale wereld eene schitterende plaats bekleeden.

De opbrengst van dit concert voor de armen heeft f 420 bedragen.

— Omtraant de zaak van den kapellaan Gopkens, die omtrent 14 dagen heeft begeven naar Groenlo, eene haastzooeking heeft gedaan bij den persoon, alwaar M. Wiecherink dienstbaar was; enige papieren heeft medegevoeren, daarna dien persoon met nog eenige andere menschen in verhoor heeft genomen, het gevolg hiervan zou zijn de vervolging van Mr. B. Reigers, den advocaat van de Veroordeelde, en van Jan ter Linde, wegens laster geplegt tegen het Hof van Nederland en tegen M. Wiecherink.

Van eene andere zijde vernemen wij, dat het parket van de regtbank van Amstel zich naar Haaksbergen heeft begeven en aldaar Jan ter Linde en nog eenige andere personen verhoort heeft. Ter Linde moet haastzooing zijn schuld en de omschuld des kapellaans staande gehouden hebben. Hij zelf en de genoemde getuigen, zijn aangezegd dat zij den volgenden dag te Amstel voor het geregt moesten verschijnen.

Wij hebben deze daadzaken, ons door eene goede hand gegeven, mede weder enige bemerking of gevorgtekking, daar wij eenmaal besloten hebben alles aan der tijd, of liever aan de Voorzienigheid over te laten.

De *Arch. Ct.* van gisteren zegt daaromtrent het volgende:

Verleden zaterdag zijn drie leden uit ons provinciaal geregtshof, de heeren Mr. Staats Evers, Viringa en Feith, (in commissie?) naar Groenlo geweest en gisteren van daar teruggekeerd. Men vermoedt dat deze reis in verband staat met de zaak van den door het hof ter dood veroordeelden kapellaan Gopkens, iets zekers van het doel dezer reis is ons echter niet bekend. Mogten wij er iets anders van vernemen, dan zullen wij het onzen lezers niet onthouden.

— Wij vernemen dat de Wel. Erw. Hooggeleer. heer van Dijk, president van het groot seminarie van benoemd is tot bisschop van Adras, p. i. en tot Coadjutor van Mgry den bisschop van Dardanie.

— In een aantal kringen dat residentie loopen geruchten, dat in den nacht van 21 op 22 december, die 236000 op zeer donker tijt bet zijn geweest, 's Lands schepen de *Prins van Oranje*, gecommandeerd door Z. K. H. prins Hendrik, en de *Sambre*, gecommandeerd door kapitein Bogers, althouders aan boord zijn gelopen met de bedoeling de *Prins van Oranje* dat oogenpunt heeft verloren, op een voorstel van de *Sambre* te verlaten; dat het daarna een zware storm is opgekomen, welke de schepen eelien goed hebben doen gesaan. Da dien storm is de *Prins van Oranje*, vergezeld van de *Junon* en *Cadet* onnen gelopen, alwaar dat schip thans in reparatie ligt. De *Sambre* schijnt zyne reis huiswaarts te volgeen.

— In den loop der voorlaaste week hebben de graanhandelaren te Amsterdam weder een bijeenkomst gehouden, tot aanhooring van het verslag der handelingen van de commissie, bij eene vroegere gelegenheid benoemd om stappen der verkrijging van een vrijen graanhandel te beramen. De commissie berigtte dat zij betrekkingen met den handelaar in de voornaamste steden des lands had aangeknoopt en dat zij de meesten daarvan de vrach naar eene algeheele vrijheid des graanhandels, door eene volkomen afschaffing der graanwet, vernieuwt was. Niet is G. G. van Nieuw-Bakhuysen, die men anders daarover. Aan 's Lands

regering zullen nu adressen worden opgezonden, waarin een verzoek op verkenning van de den graanhandel, door geheele afschaffing van alle in- en uitgaande rechten wordt aangedrongen. Volgens de schatting dit niet zou kunnen gedoogen, op het bepalen van een vast invoerrecht, van hoogstens 7 1/2 voor tarwe, 7 1/4 voor rogge en boekweit, 7 3/4 voor gerst en 2 voor haver, het vrijen uitvoer en gering bezwaard doorvoer.

Het Provinciaal Geregtshof van Zuid-Holland heeft een sprake gedaen op het burger-beroop, dat door de maergemelde hoofdlieden der nachtwacht, te Leyden, tegen een vonnis der arrondissements-regtbank aldaar was ingesteld, heeft het hooger beroep vernietigd, dat vonnis geheel en al bevestigd en het veroordeeld, elk tot eene gevangenisstraf van vier maanden, 25 boete en de kosten van het hooger beroep.

— De markies de Thouars, houdt zich bezig met het schrijven van zijn wederaren bij zijne arrestatie, zijn transport en verblijf in de gevangenissen, welke hij op zinen weg heeft betrokken of nog zal betrekken, dit zijn werk wil hij bij intekenning in het licht geven. (*Arch. Ct.*)

TILBURG, 9 Januarij. Gisteren is thier gekonkelijk binnengebost, de markies de Thouars. Met den zielelijk toestand, waarin hij verkeert, schijnt men geen mededoogen te willen hebben; ten minste moet hij hier vijf dagen in een ellendig verblijf, dat zelfs voor ter dood veroordeelden te slecht is, verblijven, alvorens verder te kunnen worden getransporteerd. In hoofde er in dien tusschentijd geen uitwisseling tusschen Brada en hier plaats heeft. Ware er hier ter stede nu slechts eene geschikte plaats, om dergelijke beschuldigden of op vermoeden gearresteerde personen in bewaring te nemen, dan zou zijn toestand niet zoo beklagenswaardig wezen als wel nu, daar er nu uit hoofde van gemis aan localiteit geen onderscheid kan worden gemaakt tusschen crimineel veroordeelde en slechts op vermoeden gearresteerde personen. Twee ellendige hokken, elk van ter nauwernood 2 el in het vierkant, zijn het eenige, wat hiertoe kan worden aangewend, welke hokken buitendien nog meendeels met reeds tot ontorende straffen veroordeelden zijn opgevuld. Het ware te wenschen dat, hetzij van wege de stad, hetzij op eene andere wijze, in dit genre voorzien werd. Want het gekonkel niet alleed in deze provincie, maar hiergenoot, ois rijk eens zoo slechte bewaarplaats, voor gevangenen aangevoerd wordt.

ROTTERDAM, 11 Januarij. Heden nacht heeft het wederom ongemeen sterk gevoren. De Maas is op nieuw met drijfijz bedekt, zoodat de scheepvaart weder gestremd is.

ZWOLLE 7 Januarij. Wij vernemen dat door de heeren D. van Schreden en Mr. W. G. Hoijer, en A. Schaepman, een voorstel aan de regering dezer stad is ingezonden, strekkende om, onder zekere bepalingen, de niet door de Aruensaten bedeelde minvermogenenden, in de gelegenheid te stellen tot het bekomen van Roggebrood, tegen verminderde prijs.

— Wij zien met belangstelling den uitslag van dat voorstel te gemoet.

LATERE BRIGTEN

De onderhandelingen over de godsdienstige aangelegenheden van Rusland worden te Rome met ijer doorgeziet.

Het bevestigd zich dat het gouvernement van Zweden tegen de inlijving van Krakau beproefde te weeten te verhinderen. Het schoone kasteel Angenteuil, te Ohain, bij Villers, behoorende aan den graaf Mees, directeur der algemeene maatschappij, is door den brand vernield word.

Mengelwerk

Toestand der Godsdienst in de Oostenrijksche Staten.

Prag 12 December 1846.

Mijnheer de redacteur. Indien de toestand, waarin de oostenrijksche

wetgeving, het oostenrijksch episcopaat stelt, me schon is, zoo als ik vermeen in mynen laatsten brief (1) aangebond te hebben, is de betrekking der bisschoppen tot het gouvernement in dezelve niet veel beter. Inderdaad de bisschoppen in Oostenrijk zijn onderworpen aan het keizerlijk consistorie, bestaande voor de helft uit leeken en voor de andere helft uit geestelijken en zitting houdende te Weenen. Aan dat consistorie moeten de bisschoppen hunne mandementen, herderlijke of andere brieven, welke zij aan hunne geestelijken rigt onderwerpen, alvorens dezelve te mogen uitvaardigen. Het consistorie veroorlooft zich dikwijls de bisschoppelijke mandementen te wijzigen of geheel af te keuren en het kan wel niet anders zijn: want de meeste leden van het consistorie zijn met josephiatische beginselen besmet en het geheele lichaam is het waardig evenbeeld van uwen (den franschen) staatsraad, met dat eenig verschil, dat het consistorie duizend middelen in de hand heeft om gehoorzaamheid te bevelen en zich te wreken.

Het keizerlijk consistorie bemoeit zich niet alleen met deze betrekkingen van kerkelijk beheer maar is tevens de opperste regtbank, waarvoor alle twisten tusschen de bisschoppen en hunne geestelijken gebracht worden. Elke pastoor, elk eenvoudige priester kan op hetzelfde een beroep doen tegen een besluit van zynen bisschop. Hij roept den kerkvoogd voor deszelfs halie en deze zal zich moeten verdedigen tegen eenen onwaardigen priester, welchen hij volgens regt geschorcht heeft. Het zij eens geoorloofd aan die eenige ijverige bisschoppen, welke men nog in Oostenrijk vindt, hunne stem te heffen en openlijk te spreken, zij zullen verhalen aan hare vele bemoeijelingen zij van de zijde van het keizerlijk consistorie blootstaan, hoe die opperste regtbank een hinderpaal is tegen de noodzakelijke hervormingen, welke zij in hunne bydoemen wenschen in te voeren en hoe dikwijls zij van eenen krachtigen maatregel hebben moeten afzien, daar zij te voren overtuigd waren, dat het keizerlijk consistorie dezelve uitvoering zou beletten.

Onder al die opzigten genieten de bisschoppen van Pruisen en van de andere protestantsche Staten van Duitschland eene grootere vrijheid dan het oostenrijksch episcopaat. In het Koninkrijk Wurtemberg alleen heeft de afhankelijkheid van de geestelijkheid denzelfden graad bereikt als in Oostenrijk, en dit om dezelfde reden: Wilt het josephismus er ingevoerd is. Ook heeft het gouvernement van Wurtemberg zich menigmaal beroepen op de wetgeving en het gedrag van Oostenrijk, toen de stem van het publiek deszelfs dwingelandij op de kerk schandmerkte.

Bij deze gelegenheid komt het niet van om pas eene daadzaak aan te halen waarin de geest van het kabinet van Weenen jegens de catholijken van Duitschland doorstraakt. Na het overlijden van den bisschop van Rottenburg, in het koninkrijk Wurtemberg, zied de heers van het kapittel dat ongelukkig wijls geen enkel lid telt hetwelk met openheid der kerk toegedaen is, op den konink. *Streebels* een der vrienden van den maar al te beruchten konink *Lanusa*, den ijerigen voorstander der josephiatische grondbeginselen, in de Wurtembergache Kamer. Deze kans bedreef al de gods-ortholijken die eene bisschop wenschen, welke meer standvastigheid en gerkzaamheid dan den lag aanleggen dan wijlen Mark de Kraker. Krakerigen stroomden averdschadde tegen de kans van het kapittel of die ver tegen den persoon des gekozen naar Romatjeszintdn, eenige Wurtembergache geestelijken die zich in die stad bevonden. daddmal wat zij konden, om om dezelve te beletten.

(1) Zie Noord Brabant, der van 24 December 1846.

